

Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirmede Öncü Selim Sırrı Tarcan’dan sonra II. Kuşak: NİZAMETTİN KIRŞAN

A.C. ARUN
M.E.B. Emekle Müş Başmüfettişi

Rahmetli Üstad Selim Sırrı TARCAN, İsveç’teki öğrenimi sırasında, “Beden Eğitiminin sadece adale gücü ve aletlerde bir takım hünerlerden ibaret olmadığını, bunun Anatomi, Fizyoloji, Psikoloji, Pedagoji, Fizik, Kimya, Biyoloji bilimleriyle ilgili ayrı bir bilim dalı olduğunu; bunun, kitlenin yetişmesini, bedeni, ruhi ve ahlaki her bakımdan gelişmesini sağlayan GENEL EĞİTİMİN ayrılmaz bir parçası olduğunu, bunu kitleye yaymak gerektiğini, bunun için de önce bu işin öğretmeninin yetiştirilmesi lüzum ve inancını” benimsemiştir. (İsveç’e pazularıyla gittim, kafamla döndüm.” samimi itirafı bunun delilidir.)

Yurda dönüşünde askerlikten (önyüzbaşı rütbesindedir) ayrılp sivil hayata, “Beden Eğitimi Genel Müfettişliğine de atanınca bu iş için bir “Beden Eğitimi Öğretmen Okulu açılmasını”, 15 Temmuz - 15 Ağustos 1923 tarihinde (bu günün Milli Eğitim Şurası niteliğinde) Ankara’da toplanıp “Milli Eğitimin bütün yönleriyle planlamasını, düzenlemesini yapan ve kendisinin de üyesi bulunduğu kırk kişilik ilk İLMİ HEYET (bilimsel kurul)’un çalışmalarında konuyu benimsetip planda madde halinde koydurmayı kabul ettirerek 14 Ağustos 1923 günü TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ’nde okunan Hükümet programının Milli Eğitimle ilgili bölümünün (6) altıncı maddesine yerleştirmeyi sağlamış ve bunu hükümete adeta bir GÖREV olarak” tevdi etmiştir.

Bu düşünce ve gayretlerini önce, İstanbul’da Çapa Kız Öğretmen Okulu binasının yanına yaptırdığı (bugün hala kullanılmaktadır) Cimnastik salonunda 1926-1927’de İsveç’ten getirmeyi sağladığı üç öğretmenle “Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme Kurslarını”, Müdürlüğünü de üstlenerek başlatmıştır.

Bu arada bir yandan da bu işin öğretmenini daha bilimsel ve metodlu yetiştirmek üzere Ankara’daki Türkiye’nin Orta Dereceli Okullarına her branştan öğretmen yetiştiren Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsüne BEDEN EĞİTİMİ Bölümü ilavesi için alt yapı (Kapalı Cimnastik Salonu, Spor Sahası) inşaatı hazırlığına girişmiş; diğer yandan da buraya öğretmen olmak üzere 1925 yılında İsveç-Stockholm Kraliyet Yüksek Beden Eğitimi Enstitüsüne iki öğrenci gönderilmesi teşebbüsünde bulunmuş ve

gönderilmesini de sağlamıştır.

Bu elemanlar, oradaki öğrenimlerini bitirip yurda dönüşlerinde gerçekten bu işe canla başla sarılarak Türkiye’de bilimsel ve çok yönlü Beden Eğitimi Öğretmeni yetişme ve yetiştirmede, yani Beden Eğitimi öğretmenliğinin “Bir Meslek” haline gelmesi işinde Rahmetli Selim Sırrı TARCAN’dan sonra “İKİNCİ KUŞAK”ı oluşturmuşlardır.

Bunlar Nizamettin KIRŞAN, Vildan Aşır SAVAŞIR, daha sonra da Zehra ALAGÖZ’dür. Bugün her üçü de rahmetlidir. Nur içinde yatsınlar.

Bunları anmak, anlatmak, daha sonraki kuşaklara tanıtmak biz onlardan yetişenlere bir görevdir, düşüncesiyle bu yazıda onlardan NİZAMETTİN KIRŞAN’ı tanıtmaya çalışacağız.

Nizamettin KIRŞAN, 27 Mart 1898’de İstanbul-Cihangir’de doğmuştur. İlk öğrenimine İstanbul’da, semtine yakın “Tophane Kışla Arkası İptidai Mektebi”nde (ilkokulunda) başlamış, sonra “Salıpazarı Mekteb-i Feyziyye Rüştiyesinde (Bugünkü Orta okul düzeyi) devam etmiştir. Kabataş İdadisinde (lise düzeyi) öğrenimini sürdürürken Balkan Savaşı sırasında okullar askeri ihtiyaç dolayısıyla kapatılıp HASTANE yapılıncaya bir süre lisan öğrenmek üzere Beyoğlu’nda Faure (Frer-Papaz Mektebi olabilir) Fransız Mektebine devam edip Fransızca öğrenmiş; daha sonra İstanbul Darülmualimin’ine (İstanbul Erkek Öğretmen Okulu) geçerek 1917-1918 yılında bu okuldan “İlkokul Öğretmeni olarak” mezun olmuştur.

Okulu bitirdikten sonra Devlet tarafından Almanya’ya gönderilen N. KIRŞAN, önce ETTLİNGEN Öğretmen Okulunda lisan öğrenmiş ve daha sonra HEIDELBERG Pedagoji Akademisi’nde EĞİTİM öğrenimini sürdürmüştü; 1918-20 yıllarını kapsayan bu öğrenim, o zamanki harp yılları şartları içinde tamamlanmadan yurda dönmek zorunda kalmıştır.

Dönüşünde İstanbul-Emirgan Nümune Mektebi Öğretmenliği (1920), Heybeliada Bahriye Mektebi (Deniz Lisesi) Beden Eğitimi Öğretmenliği (1920-21); bir aile yakınlığı dolayısıyla Zonguldak-Ereğli Şirketi Mütercimliği (1921-23); İstanbul-Bebek’te Mekteb’i Güzin Özel Okulu Başöğretmenliği (1923-1924) görevlerinde bulunmuştur.

Devamı 32. sayfada

1925 yılında o zaman Milli Eğitim Bakanlığı Beden Eğitimi Genel Müfettişi olan ve bu konuda öğretmen yetiştirme çabasını sürdüren, İstanbul Erkek Öğretmen okulundan da öğretmeni olan Üstad Selim Sırrı TARCAN'ın teşebbüs ve delaletiyle Devlet tarafından İsveç'e Stokholm Kraliyet Yüksek Beden Eğitimi Enstitüsüne meslek tahsiline gönderilmiştir. Bu Enstitüdeki öğrenimini tamamlayıp "Pedagolajik" Cimnastikler, Tibbi Cimnastik - Masaj, Cimnastik Antrenörlüğü diplomasını alarak 1928 de yurda dörmüştür.

Nizamettin KIRŞAN ve birlikte İsveç'e öğrenime gönderilen (Galatasaray Lisesi Mezunu) Vildan Aşır SAVAŞIR öğrenimlerini bitirip yurda dönüşlerinde İstanbul - Çapa Kız Öğretmen okulunun yanında bu iş için 1926 da yaptırılan (bu gün de kullanılmaktadır) Cimnastik Salonunda İsveç'ten getirilen üç öğretmenle çalışmaya başlatılan "Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme Kursu" devam etmektedir.

Bu iki eleman da o kursun öğretim üyesi olarak görevlendirirler. N. KIRŞAN bu kursun Müdürü ve aynı zamanda İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'nun Beden Eğitimi öğretmenidir (1928).

Bu okulda o sırada Muhtar EMRE Bed. Eğ. Öğretmenliği görevinde bulunduğu N. KIRŞAN sadece son sınıfların Beden Eğitimi Nazariyatı derslerini üstlenmiştir. (Bu satırların yazarıda o zaman İst. E. Öğ. Okulunun üçüncü sınıfında öğrencidir.

1929 - 30 Öğretim yılı sonunda Çapa'daki kursun son bulması üzerine N. KIRŞAN tamamen İstanbul Erkek Öğretmen Okulundaki Beden Eğitimi Öğretmenliğini üstlenmiş; okulun Müdür Yardımcısı, Başyardımcısı olmuştur. (Bu satırların yazarı da 1930 - 31 öğretim yılında aynı okulun son sınıfında onun öğrencisidir.) (N. KIRŞAN bu arada ek görev olarak İstanbul - Sultan Ahmet Sanat Okulu ile Saint Joseph Fransız Lisesi Beden Eğitimi öğretmenliklerini de kısa bir süre yürütmüştür.)

O sıralarda Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'ne "Beden Eğitimi Bölümü ilavesi teşebbüsü sonucu, (bu gün Gazi Üniversitesi Rektörlüğü binası olarak kullanılan) Enstitü Ana Binasının yanındaki Cimnastik Salonu ve Atletizm pisti de bulunan spor sahası inşaatı 1932 de bitmiş; Bölüm açılması ile Alt yapı hazırlanmış bulunduğu N. KIRŞAN bu bölümü kurmak üzere 1932 de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Öğretmenliği ve Bölüm Şefliği ile görevlendirilmiştir.

O zamanki statüsüne göre en az bir yıl İlkokul öğretmenliği yapan Erkek Öğretmen Okulu mezunlarından seçilen (22) erkek öğrenci ile ve Almanya'dan getirtilen Kurt DAINAS isimli öğretmenle birlikte bu şube, N. KIRŞAN 'ın öğretmenliği ve Bölüm Şefliğine resmen faaliyete başlamıştır (1932 - 33).

N. KIRŞAN İsveç'te yetiştiği ve öğrendiği şekliyle Cimnastik, Kurt DAINAS da Almanya'da gördüğü ve yetiştiği şekilde (Atletizm ağırlıklı) Spor derslerini pratik ve gerektiği teorik olarak sürdürmüşlerdir. (Diğer genel teorik dersler Gazi Eğitim Enstitüsünün öğretmenlerince yürütülmektedir. Çapa'daki kurstan yetişmiş olup İsveç'e gönderilen ve öğrenimini tamamlayarak yurda dönüşünde Ankara ismet paşa Kız Enstitüsü (şimdiki Kız Meslek Lisesi) Bed. Eğ. Öğretmenliğine atanan Zehra ALAGÖZ de ANATOMİ derslerini üstlenmiştir.

Böylece Beden Eğitimi Öğretmenliğinin bir MESLEK haline gelmesi yolunda açılan bu ÇIĞIRla, bir yandan Beden Eğitiminin İsveç'teki, diğer yandan Almanya'daki (Cimnastik ve Spor olarak) uygulama yolları (Motodlarıyla) bu Bölümden yetişip mezun olarak çeşitli yörelerdeki okullarda görev alan BRANŞ Öğretmenleri, öğrendiklerini öğrencilerine ve çevrelerine aktarmaya başlamakla Beden Eğitiminin esas gayesi olan, her bakımdan sağlıklı, kuvvetli, becerikli, hünarlı, yurt sever ve ona yararlı olan insanlar yetiştirmek suretiyle sağlanmıştır. Bu gün bu hal, öğretmen kaynaklarının çoğalmasıyla birlikte artan bir hızla devam etmekte; memlekete bu yolda esen havada bu işin ÖNCÜlerinin büyük payı bulunmaktadır.